

Regeringskansliet

Miljö- och energidepartementet

103 33 STOCKHOLM

m.registrator@regeringskansliet.se

m.remiss-energi@regeringskansliet.se

magnus.blumer@regeringskansliet.se

Promemorian En samlad torvprovning (Ds 2015:54)

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har den 23 november 2015 erhållit rubricerat ärende för yttrande.

Miljö- och energidepartementet föreslår i promemorian En samlad torvprovning (Ds 2015:54) att koncessionssystemet för energitorv tas bort och att alla ansökningar om torvtäkt prövas enligt miljöbalken. Det föreslås vidare att Naturvårdsverket ska ha tillsynsvägledningsansvar samt att SGU inte längre ska vara obligatorisk remissinstans för ansökningar om energitorvtäkter.

Med anledning av detta vill SGU framföra följande:

ALLMÄNNA SYNPUNKTER OM FÖRSLAGET

SGU anser att det är positivt att alla ansökningar om torvtäkt ska prövas enligt en och samma lagstiftning och vi ser ur miljösynpunkt inga nackdelar med avskaffandet av koncessionssystem för energitorvtäkter. Avskaffandet av koncessionssystemet kan däremot göra det svårare för verksamhetsutövare att få tillgång till torvmarker där det skulle lämpa sig att utvinna energitorv och det finns därmed en risk för att det i vissa fall inte blir möjligt att utvinna energitorv från torvmarker vilka är lämpade för detta ändamål. Det är dock osäkert om branschen idag använder sig av möjligheten att få tillgång till torvmarker mot markägares vilja. Idag utgör dessutom energitorv endast en liten andel av Sveriges energiproduktion och SGUs bedömning är därför att samhällets behov inte motiverar att koncessionssystemet för energitorv behålls.

SGU anser att en samlad torvprovning ger bättre förutsättningar till en enklare och mer enhetlig provning med en mindre spretig praxis som följd. Det ökar även förutsättningarna till att upprätthålla kompetens hos beslutande instanser inom området då besluten enbart kommer ske hos Miljöprovningsdelegationerna.

TILLSYNSVÄGLEDNING

I promemorian föreslås att Naturvårdsverket blir den myndighet som är tillsynsvägladande då det gäller tillstånd för torvtäkter. SGU anser dock, i likhet med Naturvårdsverket (se sid 83), att tillsynsvägladningsansvaret bör delas mellan Naturvårdsverket och SGU. Motiveringen till detta är att de två myndigheterna har kompetens inom olika områden och att denna samlade kompetens är nödvändig att ta tillvara på för att uppnå en helhetssyn på torvbruket och för att säkerställa att torvtäkter inte etableras på ur miljö- och hälsosynpunkt olämpliga platser. Olämplig lokalisering av torvtäkter kan leda till negativa effekter vilka påverkar flera av miljö kvalitetsmålen, som exempelvis ”Grundvatten av god kvalitet” och ”Levande sjöar och vattendrag”. Den stora vinsten skulle framförallt vara att säkerställa att en hållbar mark- och vattenanvändning verkligen beaktas vid prövningen och att alla aspekter av ett hållbart torvbruk uppmärksammas.

SGUs bör lämpligen få tillsynsvägladningsansvar inom de av myndighetens sakområden vilka har en väsentlig betydelse vid bedömning av lämplighet för lokalisering av torvtäkter. SGU har till exempel kunskap om torvs egenskaper samt andra geologiska förhållanden som måste beakta vid torvtäktsverksamhet. SGU har idag i princip redan axlat ett vägladningsansvar, t.ex. genom att ta fram vägladande synpunkter på ansökningar om energitorvtäkter (Geologisk vägladning vid ansökan om täkt för energitorv, SGU rapport 2012:12). Vägladningen, vilken är tänkt att utgöra ett stöd vid länsstyrelsens handläggning av tillståndsansökningar, riktar sig framförallt till länsstyrelsehandläggare och kommer under våren 2016 att uppdateras och även omfatta ansökningar om täkt för odlingstorv. SGU har under senare år själv anordnat och även deltagit på ett antal seminarier/workshops där representanter från Länsstyrelser, Miljöprövningsdelegationer och torvbranschen deltagit. Det har då blivit tydligt att SGUs kunskap och bedömningar då det gäller tillståndgivning för torvtäkter anses viktiga både av branschen och tillståndsgivande myndigheter.

ANSÖKNINGAR OM TORVTÄKT

Tvärtemot vad som står i kapitel 6.3 anser SGU att det är lämpligt att SGU kvarstår som skyldig att yttra sig i frågor som rör torvtäkt. SGU granskar idag samtliga ansökning om täkt för energitorv och merparten av ansökningarna om täkt för odlingstorv. Blir SGU en obligatorisk remissinstans även fortsättningsvis skulle det därmed inte innebära en väsentligt ökad arbetsbörda och kostnad för myndigheten. Liksom då det gäller frågan om tillsynsvägladning anser SGU att det är viktigt att myndigheten är en obligatorisk remissinstans för att säkerställa att torvtäkter inte etableras på ur miljö- och hälsosynpunkt olämpliga platser. I texten nedan ges exempel på områden där SGU har kunskap inom sakområden vilka är viktiga att beakta vid etablering av torvtäkter.

SGU anser att formuleringarna om vilka uppgifter som bör ingå i en ansökan behöver tydliggöras (se Kapitel 6.2 & 6.3). För kunna avgöra lämpligheten av lokaliseringen av en torvtäkt mot bakgrund av hållbar mark- och vattenanvändning och hushållning med naturresurser ser SGU det som nödvändigt att följande information finns med i ansökningar om torvtäkt:

Hydrologisk påverkan

Av 3 kap miljöbalken framgår de grundläggande bestämmelserna för hushållning med mark- och vattenområden. Syftet med bestämmelserna är att olika önskemål om att utnyttja mark och vatten ska vägas noga och att en lämplig användning ska främjas. Enligt 3 kap 2 § miljöbalken ska stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller liknande så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påverka områdenas karaktär på ett påtagligt sätt. Enligt den s.k. stoppregeln, 9 kap 6 g § miljöbalken, ska våtmarker som i huvudsak är orörda värnas, vilket innebär att torvtäkter inte ska tillåtas på torvmarker som är hydrologiskt opåverkade av tidigare markanvändning. SGU har i ett flertal yttranden, angående ansökningar om torvtäkt, bedömt i vilken utsträckning torvmarker är påverkade av diken. Dessa yttranden utgår från studier av flygbilder och Lantmäteriets detaljerade höjdmödel vilka SGU har stor erfarenhet av att tolka. Vid flera tillfällen har SGUs yttranden angående hydrologisk påverkan använts som stöd i beslut om torvtäkt.

SGU arbetar för närvarande med att ta fram en modell som visar i vilken utsträckning torvmarker är påverkade av diken eller tidigare täktverksamhet.

Risk för påverkan av yt- och grundvatten

SGU är ansvarig myndighet för det nationella miljö kvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet, och har stor kunskap då det gäller faktorer som kan påverka grundvattnets kvalitet och kvantitet. Under senare år har det kommit upp flera fall där det finns anledning att misstänka att planerade och pågående torvtäkter kan påverka närliggande grundvattenmagasin. För att kunna bedöma risken för en eventuell påverkan på grundvattnets kvalitet och kvantitet krävs den kunskap om jordlagrens egenskaper som finns vid SGU.

På senare tid har oxiderande sulfidjordars negativa påverkan på ytvatten uppmärksammas. SGU har under de senaste åren haft flera projekt där dessa jordars miljöpåverkan undersökts. I framförallt norra Sverige underlagras torven ofta av sulfidjord som kan exponeras vid en torvtäkt och därmed skada närliggande vatten.

Torvens förbränningsegenskaper

I promemorian föreslås att uppgifter om torvens förbränningsegenskaper inte längre ska behöva ingå i en ansökan om utvinning av energitorv. Av 3 kap 1 § miljöbalken framgår att mark- och vattenområden ska användas för de ändamål som de är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och föreliggande behov. Mot bakgrund av miljöbalkens bestämmelser om hushållning av

naturresurser och hållbar markanvändning är det nödvändigt att verksamhetsutövaren visar att torven har egenskaper som är lämpliga för det ändamål som man avser använda torven till. Detta eftersom egenskaperna hos torv lämplig för odlings- respektive energiändamål är olika. För att kunna bedöma om en torvmark är lämplig för utvinning av energitorv anser SGU därför att det även fortsättningsvis är nödvändigt att redovisa förbränningsegenskaper vid ansökan om energitorvtäkt. SGU anser att det inte är förenligt med miljöbalkens bestämmelser att utvinna torv med dåliga förbränningsegenskaper eftersom denna markanvändning inte utgår ifrån det ändamål som är mest lämpligt med hänsyn till markens beskaffenhet.

Torvens innehåll av skadliga ämnen

SGU anser att det även fortsättningsvis är nödvändigt att en ansökan om torvtäkt innehåller uppgifter om torvens halter av miljö- och hälsoskadliga ämnen. Det gäller särskilt torvens innehåll av uran eftersom det är förbjudet att använda torv som innehåller mer än 200 ppm uran i askan enligt Strålsäkerhetsmyndighetens (SSM) författningssamling SSMFS 2012:3. Av SSM författningssamling framgår även att myndigheten anser att provtagning av torv måste utföras enligt den vägledning (SGU rapport 2012:12) som SGU tagit fram. Halterna av uran och andra skadliga ämnen varierar oftast inom en torvmark, och för att bedöma om prover tagits på ett representativt sätt krävs kunskap om torvmarkers uppbyggnad.

PRODUKTIONSSTATISTIK

Det nuvarande koncessionssystemet för energitorv innebär att torvföretagen årligen rapporterar produktionsstatistik till SGU. Dessa uppgifter ligger till grund för en rapport som SGU årligen sammanställer. Dessutom har SGU en skyldighet att, enligt ett avtal mellan SGU och Naturvårdsverket (SGU dnr 315-443-2015,) årligen till Naturvårdsverket rapportera arealen som används för produktion av energitorv. Dessa uppgifter ingår sedan i Naturvårdsverkets årliga klimatrapporering. Upphör koncessionssystemet för energitorv kommer SGU inte längre att få in uppgifter om den årliga produktionen av energitorv. SGU föreslår därför att produktionsstatistik (Kapitel 8.4) inklusive produktionsarealer för torvtäkter fortsättningsvis rapporteras in till Svenska Miljörapporteringsportalen (SMP). Det innebär att torvföretagen blir skyldiga att till SMP rapportera hur stora arealer torvmark som används för odlings- och energitorv. Idag rapporterar företagen (till SGU) endast uppgifter om arealen som används för produktion av energitorv. Blir torvföretagen skyldiga att rapportera all brukad torvmark kommer underlaget till Naturvårdsverkets klimatrapporering förbättras. SGU anser dessutom att det är viktigt att det även i framtiden finns statistik som visar hur mycket torv som årligen bryts för olika ändamål.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Lena Söderberg.

I den slutliga handläggningen av ärendet har även verksjuristen Carin Lundberg samt statsgeologerna Kristian Schoning och Gustav Sohlenius, den senare föredragande, deltagit.

Lena Söderberg

Gustav Sohlenius